

Péče o tesaříka alpského v oblasti EVL Vlárský průsmyk

Tomáš Ernest Vondřejc

Tesařík alpský (*Rosalia alpina*) patří bezesporu k nejkrásnějším broukům naší přírody. Jeho jasně modré zbarvení s černými skvrnami na krovkách z něj činí nezaměnitelný druh. Jeho vývojový cyklus trvá tři roky a přítomnost na lokalitě nám vedle dospělců mohou prozradit i typické oválné výletové otvory, přibližně

7 × 5 mm velké s ostrými okraji, které jsou na stojících kmenech vždy orientované vertikálně. Dominantní živinou dřevinou je v oblasti Vlárského průsmyku jednoznačně buk lesní (*Fagus sylvatica*), ale vzácně může obsadit také další listnáče, jako jsou jilm horský (*Ulmus glabra*) nebo javor klen (*Acer pseudoplatanus*).

Tesařík alpský na jedné z mnoha skládek dřeva. Foto Tomáš Ernest Vondřejc

Skládky dřeva jako jedno z opatření na podporu druhu v oblasti Vlárského průsmyku. Foto Tomáš Ernest Vondřejc

Tesařík ke svému vývoji vyžaduje přítomnost dostatečného množství mrtvého dřeva, do kterého samice kladou svá oplodněná vajíčka. Využívají k tomu jak čerstvé zlomy, stojící torza a padlé kmeny, tak rovněž odumírající dřevní hmotu na dosud žijících jedincích. Přestože jsou doloženy případy, kdy jednotlivé larvy zdárně dokončily svůj vývoj ve větvích menších průměrů, pro přežití a zdárné fungování celé populace je nezbytná přítomnost kmenů a větví větších rozměrů.

V České republice se tento druh dřívě vyskytoval roztroušeně na většině našeho území. Aktuálně jsou však známy pouze tři lokality. V Čechách se poslední populace nachází v Ralské pahorkatině, na Malém a Velkém Bezdězu. Na Moravě se s tesaříkem alpským můžeme setkat v lužních porostech kolem dolního toku Moravy a Dyje. Na území CHKO Bílé Karpaty zasahuje populace karpatská, kterou můžeme pozorovat zejména v oblasti Vlárského průsmyku.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, RP Správa CHKO Bílé Karpaty (dále jen Agentura) proto již několik let realizuje řadu opatření zaměřených na cílenou podporu a ochranu tesaříka alpského v rámci své územní působnosti. Klíčovou roli představuje zejména funkční propojení maloplošných zvláště chráněných území (dále jen „MZCHÚ“), tedy PP Okrouhlá s PR Sidonie a také propojení obou částí PP Chladný vrch, kde je aktuálně nastaven bezzásahový režim. Tato priorita je ukotvena mj. i v plánech péče všech zmíněných MZCHÚ. Pro posílení takového opatření byla ve spolupráci s Lesy České republiky rozšířena oblast pro vytvoření jádrové zóny s bezzásahovým režimem také na okolní porostní skupiny, které tvoří převážně víceleté bučiny. Toto funkční propojení spočívá v postupném prosvětlení části stávajících lesních porostů s ponecháním podílem pokáceného dřeva na místě do stadia úplného zetlení. Cílovým stavem je vytvoření bohaté porostní struktury tvořené minimálně

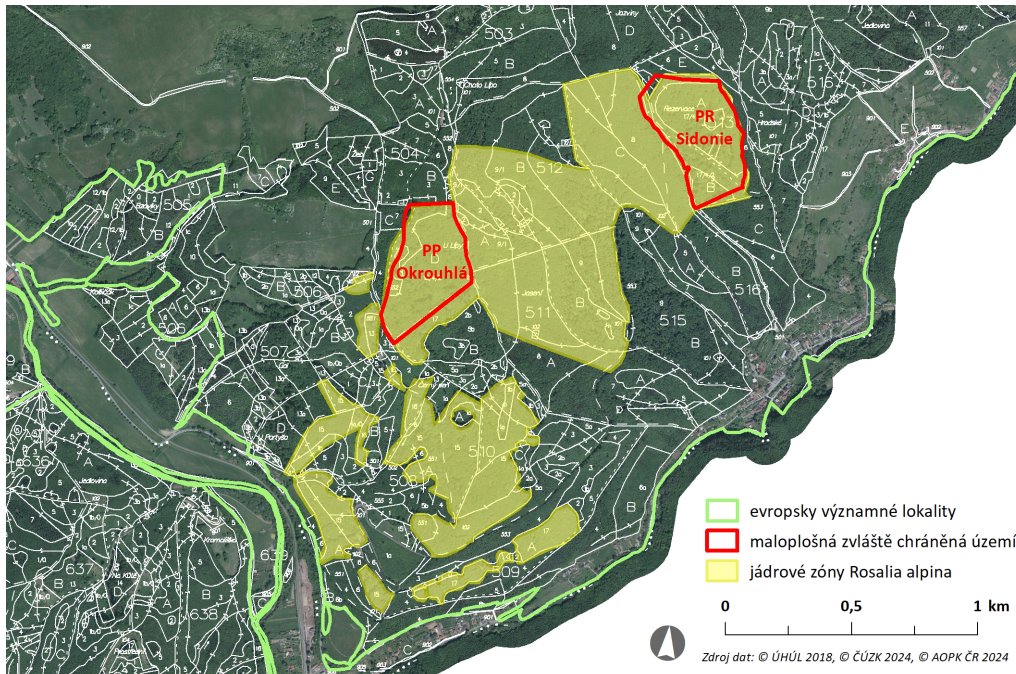
třemi výškovými patry s rozvolněnou hlavní úrovní s mohutnými stromy, kde budou probíhat jednotlivé nebo skupinové zásahy o maximální intenzitě rovnající se přírůstu za těžební interval. Výsledkem bude diverzifikovaný porost, který bude dlouhodobě zachovávat strukturu a vytvářet vhodné podmínky nejen pro tesaříka alpského. V plánech péče je také reflektováno nebezpečí spočívající v přítomnosti čerstvé nebo i dřívě pokáceného dřeva určeného ke zpracování v době výskytu imag. Takové dřevo tesaříky láká a přednostně do něj kladou vajíčka. Po odvozu dřeva je populace značně oslabena. Z tohoto důvodu je v době výskytu imag přítomnost klád, metrů, nachystaného palivového dříví v lesích Vlárského průsmyku a v blízkosti rezervací zakázaná. Opatření na podporu druhu jsou ovšem přenesena na celé území EVL prostřednictvím opatření popsanych v souhrnu doporučených opatření. Zde se jedná především o zvýšené ponechávání mrtvého dřeva (souší i ležícího dřeva) nebo ponechávání většího

množství výstavků. Za velký úspěch ochrany přírody lze považovat překlopení všech těchto opatření do lesních hospodářských plánů.

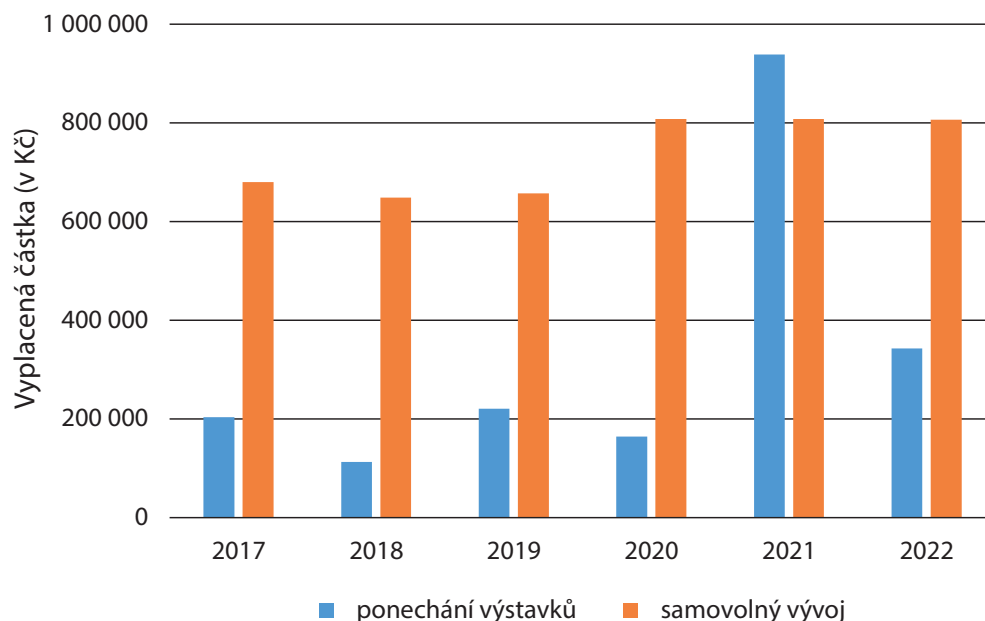
Důležitou součástí péče o chráněné druhy je jejich pravidelný monitoring a sledování stavu biotopů. V oblasti Vlárského průsmyku probíhá již několik let cílené mapování, včetně

průběžného vyhodnocování vlivu hospodářských zásahů. Z tohoto pohledu byl zásadní zejména inventarizační průzkum zaměřený na saproxylické a mykofágní brouky (Vávra 2018). Při něm bylo determinováno 222 druhů. Do některé z kategorií Červeného seznamu ohrožených druhů ČR náleželo celkem 58 druhů. Tři druhy (*Cucujus cinnaberinus*, *Lucanus cervus*

a *Rosalia alpina*) jsou obsaženy ve vyhlášce MŽP ČR č. 95/1992 Sb. a čtyři druhy (*Cucujus cinnaberinus*, *Lucanus cervus*, *Rosalia alpina* a *Rhysodes sulcatus*) jsou zařazeny mezi evropsky významné druhy se zvláštní prioritou (Směrnice Rady č. 92/43/EEC). Několik let také probíhá cílený monitoring zaměřený výhradně na tesaříka alpského. Na základě zjištěných informací zadala Agentura v roce 2021 zpracování studie, která za pomoci metodiky zpětného odchytu přesněji definovala parametry populace tesaříka alpského a jeho biotopu (Hauck 2021). Předmětná studie mj. potvrdila, že tesaříci alpští žijí v oblasti Vlárského průsmyku v metapopulačním systému, který je propojen také se slovenskou populací. Ze studie dále vyplývá, že velikost populace (resp. tohoto roční kohorty) ve Vlárském průsmyku činí 3 027 jedinců. Velikost celé populace se tak může pohybovat v rozmezí 6 000 až 9 000 jedinců. To signalizuje stabilní populaci, která není akutně ohrožena nenadálými negativními vlivy. Podle Čížka *et al.* (2015) tvoří tesařík alpský velké otevřené populace a není schopen přežívat v malých izolovaných populacích. A právě zde leží klíč k efektivní ochraně druhu. Jeho populace může fungovat v relativně nízkých hustotách na velkých plochách, kde v čase a prostoru stopuje vznikající a mizející stanoviště jako polomy, paseky i jednotlivé mrtvé stromy. A přesně takovýto unikátní systém vzniká díky managementovým opatřením v rozsáhlých bučinách Vlárského průsmyku.

Jádrové zóny výskytu tesaříka alpského. Autor Tomáš Ernest Vondřejc

Výše vyplacených újem v EVL Vlárský průsmyk od r. 2017. Autor Tomáš Ernest Vondřejc

Veškerá výše popsaná opatření na podporu vzácných druhů jsou realizována v hospodářských lesích. Na základě § 58 zákona číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, orgány ochrany přírody, v tomto případě Agentura, poskytuje vlastníkovu nebo nájemci náhradu újmy za ztížené lesní hospodaření. V současné době je většina žádostí o náhradu újmy poskytována za omezení hospodaření ve zvláště chráněném území, náhrada však může být poskytnuta i za omezení vyplývající z titulu ochrany evropsky významné lokality. Agentura tak každoročně vyplácí finanční náhrady dle ustanovení ve vyhlášce číslo 335/2006 Sb., a to zejména za ponechání výstavků a ponechání porostů samovolnému vývoji. Věříme, že popsaná opatření zajistí v dlouhodobém horizontu vytvoření vhodného prostředí, které se dynamicky vyvíjí a mění, a poskytuje tak útočiště nejen pro tesaříka alpského.

Seznam literatury najdete na www.casopis.ochranaprirody.cz